

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Haziran 2023, Cilt: 2, Sayı: 2, ss.216-237

June 2023, Volume: 2, Issue: 2, pp.216-237

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 13 Mart 2023 / 13 March 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 04 Nisan 2023 / 04 April 2023

Makalenin Başlığı / Article Title

Türkiye'nin Uluslararası Terörizmle Mücadelesinde Bir Strateji Olarak Diplomatik Yumuşak Dengeleme

Diplomatic Soft Balancing as a Strategy in Turkey's Fighting International Terrorism

Yazar(lar) / Writer(s)

Mehmet ALKANALKA

Atıf Bilgisi / Citation:

Alkanalka, M. (2023). Türkiye'nin Uluslararası Terörizmle Mücadelesinde Bir Strateji Olarak Diplomatik Yumuşak Dengeleme. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 2(2), ss.216-237, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.30>

Alkanalka, M. (2023). Diplomatic Soft Balancing as a Strategy in Turkey's Fighting International Terrorism. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 2(2), pp. 216-237, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.30>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı

5387. Cadde No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI TERÖRİZMLE MÜCADELESİNDE BİR STRATEJİ OLARAK DİPLOMATİK YUMUŞAK DENGEME

Mehmet ALKANALKA*

ÖZET

Bu makalede Türkiye Cumhuriyeti’nin en önemli güncel güvenlik sorunu olan ve uluslararası boyutu ile daha da hassas yürütülmesi gereken terörizmle mücadelesi incelenerek diplomatik bir çözüm önerisine yer verilmektedir. ABD’nin askeri hareketlarının da etkisiyle başarısız devletlere dönüşen Irak ve Suriye’deki otorite boşluğu, PKK/PYD’nin güçlenmesine neden olmuş, bu durum her iki ülkenin komşusu olan Türkiye’yi oldukça kötü olarak etkilemiş, hem sosyo-ekonomik hem de güvenlik boyutlarıyla etkilemeye devam etmektedir. Soğuk Savaş boyunca geçerli olan ve devletleri asıl aktör olarak kabul eden ve devletlerin stratejik rasyonel aktörler olduğunu kabul eden neorealizm teorisinin varsayımları 21. Yüzyılda yaşanan gelişmeleri tam olarak açıklayamamaktadır. ABD, Türkiye’nin güvenlik hassasiyetlerini ihmal ederek Türkiye’ye karşı asimetrik dengeleme (*asymmetric balancing*) stratejisi uygulanmaktadır. PKK/PYD terör örgütü ise çakal peşine takılma stratejisi (*jackal bandwagoning*) kapsamında fırsatçı davranarak ABD ile iş birliği yapmaktadır. Yumuşak dengeleme (*soft balancing*)nin bir türü de dengeleme için çözümü işaret etmek (*the signaling of resolve*) stratejisidir. Bu makalede Türkiye’nin uluslararası terörizmle mücadelesinin başarısına yönelik olarak Astana Süreci’ne Türkiye, Rusya ve İran’a ile birlikte Suriye, Irak ve Mısır’ın da katılarak ABD’ye karşı yumuşak dengeleme stratejisi uygulanması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Yumuşak Dengeleme, Başarısız Devlet, Uluslararası Terörizm, Çakal Peşine Takılma, ABD, PKK/PYD.*

DIPLOMATIC SOFT BALANCING AS A STRATEGY IN TÜRKİYE’S FIGHTING INTERNATIONAL TERRORISM ABSTRACT

In this article, the fight against terrorism, which is the most important current security problem of the Republic of Turkey and which needs to be carried out more sensitively with its international dimension, is examined and a diplomatic solution proposal is given. The authority vacuum in failed states Iraq and Syria, also with the effect of the US military operations, caused the PKK/PYD to get stronger, which affected Turkey, the neighbor of both countries, very badly, and it also has had an impact on both social, economic and security dimensions. Neorealism, which was valid during the Cold War and accepted states as the main actors and assumed that states were strategic rational actors, cannot fully explain the developments in the 21st century. The USA is implementing an asymmetric balancing strategy against Turkey, ignoring Turkey’s security sensitivities. The PKK/PYD terrorist organization, on the other hand, cooperates with the USA by acting opportunistically within

* Dr., Bağımsız Araştırmacı, mehmetalkanalka@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-2311-935X

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 13 Mart 2023 / 13 March 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 04 Nisan 2023 / 04 April 2023

the scope of the jackal bandwagoning strategy. One type of soft balancing is the signaling of resolve strategy. In this article, diplomatic signaling to resolve strategy is recommended with the participation of Turkey, Russia and Iran, as well as Syria, Iraq, and Egypt to the Astana Process against the USA.

Keywords: *Soft Balancing, Failed State, Transnational Terrorism, Jackal Bandwagoning, USA, PKK/PYD.*

GİRİŞ

Terörizm, Soğuk Savaş sonrası değişen iki kutuplu dünyadan sonra uluslararası ilişkiler gündeminde etkin olarak yer alan bir sorun olmuştur. Bu makalede Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli güvenlik sorunu olan uluslararası terörizmle mücadelesi bilimsel bir bakış açısıyla incelenerek, bir çözüm önerisine yer verilmektedir. Çalışmada uluslararası konjoktürdeki değişikliklerin Türkiye'nin terörizmle mücadelesine yansımaları ve Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) terörizmle mücadeledeki söylem ve eylem farklılıkları Amerikan askeri dokümanları analiz edilerek aydınlatılmaya gayret edilmiştir. Makalede neo-realizm teorisinin Soğuk Savaş sonrası ABD'nin tek kutuplu uluslararası yapıda uluslararası hukuk ve normlara aykırı olarak gerçekleştirdiği askerî harekâtlara bir karşı tepki olarak ortaya çıkan yumuşak dengeleme teorisinin, Türkiye için vaka çalışması kapsamında uygulanabilir bir strateji olduğu öne sürülmektedir.

ABD ve Türkiye Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization-NATO) müttefiki olmalarına rağmen, Suriye'de ABD'nin Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistan-PKK) / Demokratik Birlik Partisi (Partiya Yekîtiya Demokrat-PYD) terör örgütü ile askerî iş birliğinin nedenleri ve uluslararası terörizmin Türkiye ve komşusu Suriye özelindeki dinamikleri bu çalışmanın temel araştırma konusudur. ABD Dış Politikası, ABD'nin uluslararası sistemin zirvesinde yer almasını sağlayan askerî ve ekonomik potansiyelinin birleşimidir (Brooks ve Wohlforth, 2008, s.29). Irak'a 2003 yılında yapılacak askerî harekâta Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi Daimî üyesi Çin ve Rusya'nın veto edecek olmasının yanında NATO üyesi Fransa da karşı çıkınca, ABD Irak'ı işgal yetkisi önerisini BM'den geri çekti (Folker, 2013, s.34). BM Daimî Konseyi üyesi olmayan ancak hem Avrupa Birliği'nin ekonomik bakımdan en güçlü ülkesi hem de bir NATO üyesi olan Almanya da ABD'nin Irak'ı işgaline karşı çıkınca, dönemin ABD Savunma Bakanı Rumsfeld Fransa ve Almanya'yı eski Avrupa olmakla suçladı. Soğuk Savaş boyunca ortak düşman olan eski Sovyetler Birliği'ne karşı ortak hareket

NATO üyelerinin ABD'nin askeri uygulamalarına aynı ittifakta yer almasına karşılık itiraz etmeleri uluslararası ilişkiler literatürüne yumuşak dengeleme terimini kazandırdı.

ABD'nin kendi topraklarında maruz kaldığı 11 Eylül 2001'deki terör saldırısı sonrası Soğuk Savaş döneminde olası Sovyet saldırısına karşı Avrupa'da ABD'nin desteğini meşru kılacak NATO'nun 5. Maddesi ilk defa hayata geçirildi. Bu kapsamda bir NATO üyesi olan Türkiye de NATO müttefiki ABD'ye terörizmle mücadele konusunda destek sağladı. Terörizm, 9/11 terör saldırısı sonucu hem milli güvenlik belgelerinde öncelikli tehditler arasında yer aldı, hem de NATO çalışmalarında terörizmle mücadeleye geniş ölçüde yer verdi. NATO, terörizmi, kitle imha silahlarını ve füzeleri 21. Yüzyılın tehditleri olarak açıkladı (NATO, 2002).

Başarısız devletlerin terörle ilişkilerine yönelik farklı iddialara bulunmaktadır. 1999–2008 yılları arasında 153 ülkenin verileriyle yapılan bir çalışmada; zayıf devlet, başarısız devlet ve terörizm arasındaki ilişkiler incelendiğinde, çoğu başarısız devletin terörizme yatkın olmadığı, ancak savaş halindeki veya siyasi çöküş yaşayan başarısız devletlerde, terörün yaşanması olasılığının önemli ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna varıldı (Coggins, 2015, s.455). Bu sonuçlar, başarısız devletler ile dış tehdit arasındaki ilişkiyi açıklarken, terörizmin makro düzeydeki siyasi bağlamının önemini de vurgular. Başka farklı bir görüşe göre ise, terörün ekonomik yoksunluktan kaynaklanmadığı, güçlü otokratik rejimlerin daha fazla terör üretmediği, ancak başarısız devletlerin terör yuvası olduğu ve daha öne yaşanmış çatışmaların terörü artırdığı iddia edilmektedir (Kis-Katos vd., 2011, s.17). Terörizmin totaliter yapılarda ortaya çıkma olasılığı daha yüksektir, ancak terör eylemleri büyük ölçüde terörist ideolojilerin yayılmasına, siyasi çatışmaların daha özgür ortamlara kaydırılmasına ve totaliter hükümetlerin terörü destekleme eğilimine atfedilebilen demokratik yapılarda daha sık görülür (Turk, 1982, s.119).

21. yüzyılın ABD başkanlarının onayıyla yürürlüğe giren Amerikan Milli Güvenlik Strateji belgelerinin ilki olan 2000 Yılı Milli Güvenlik Strateji Belgesi'nde; Amerikan istihbaratının, önümüzdeki on beş yıl içinde ABD'nin büyük olasılıkla Kuzey Kore'den, muhtemelen İran'dan ve yine muhtemelen Irak'tan gelecek bir ICBM (Kıtalararası Balistik Füze) tehdidiyle karşı karşıya kalacağını tahmin ettiği açıklandı (The White House, 1999, s.16). Tek kutuplu küresel düzende ABD'nin tehlike beklediği iki

ülkenin İran ve Suriye olması dikkat çekicidir. Aynı belgede, başarısız devletlerin riskleri ve çevresindeki ülkelere yayılma tehlikesine dikkat çekilerek, başarısız devletlerin yeni savaşları tetikleyebileceği ve yereldeki istikrarsızlığın söz konusu devletlerin ülke sınırlarını aşacağı da belirtildi (The White House,1999, s.2). ABD'nin 2000 Yılı Milli Güvenlik Belgesi'nde başarısız devletlerin savaşları başlatabileceği, komşu ülkelere de istikrarsızlık getirebileceği belirtilmiş olsa da, ABD uygulamada önce Irak'ta sonra Suriye'de aksi yönde hareket etti. ABD'nin 2003 yılındaki BM Güvenlik Konseyi'nin onayı almadan yaptığı Irak harekâtı sonucu Irak'ta iç savaş başladı. İç savaşın etkileri Irak sınırlarını aşarak Türkiye'de görüldü. Suriye'de başlayan iç savaş ise yine Türkiye'yi ve Suriye'ye sınır ülkeleri derinden sarstı ve hâlen de başta göçmenler sorunu olmak üzere sosyal, ekonomik ve askeri bakımdan çok yönlü olarak günümüzde de etkilemeye devam etmektedir. ABD Başkanı olarak Trump'ın seçilmesinin ardından yayımlanan Amerikan Milli Güvenlik Strateji belgesinde ise asıl tehdit olarak gören önceki güvenlik belgelerinde görülen terörizm tehdidi geride bırakılarak radikal bir strateji değişikliğine gidildi. ABD, geleneksel büyük güç rekabetine geri döndüğünü, Çin ve Rusya'nın bölgesel ve dünya çapındaki etkilerini artırdığını (The White House, 2017, s.25) açıkladı.

ABD, terörizmle mücadeleden neorealist teorinin varsayımları kapsamındaki büyük devletler arasındaki güç rekabetine geri döndüğünü ve bu kapsamda Çin ve Rusya'ya dikkat çekerken, Türkiye Cumhuriyeti dış destekli uluslararası terörizmle mücadelesine devam etmektedir. Bu makalede, NATO deklarasyonlarındaki ve ABD strateji belgelerindeki teröre yönelik tehdit değerlendirmeleri ile birlikte PKK/PYD'nin strateji değişiklikleri ve Suriye'deki iç savaşı nasıl istismar ederek uluslararası desteği de arkasına alarak güçlendiği ve daha tehlikeli hâle geldiği konusuna da yer verilmektedir.

Terörizm, ilk olarak giderek daha fazla uluslararası ve ölümcül hale geldiği için, ikincisi de en dramatik eylemleri Batılı ve demokratik değerlere aykırı olan küresel bir doktrin adına gerçekleştirildiği için 21. yüzyılın baskın güvenlik endişesi haline geldi (Hewitt vd.,2008, s.2). Uluslararası ilişkiler literatüründe başarısız devlet veya düşkün devlet kavramlarına da yer verilmektedir. Terörizmin uluslararası ve bölgesel ölçekli olarak birden fazla devleti etkilediği durumlarda jeopolitik olarak başarısız devletlere komşu olma konumu terörle mücadeleyi daha da karmaşıktırılmaktadır.

Genel anlamda ulus devletler iç savaşa maruz kaldıkları zaman başarısız devlet hâline gelirler (Rotberg, 2002, s.1). Başarısız devletlerin terörle mücadele konusunda dikkate alınmasını gerektiren diğer somut bir göstergesi de sınırlarında kontrol otoritesi ve yetisinin bulunmamasıdır. Güçlü devletlerin aksine, başarısız devletler sınırlarını kontrol edemezler. (Rotberg, 2002, s.5) Bunun sonucu olarak, devlet erkinin ifadesi sadece başkent ve etnik olarak belirli bir veya daha fazla bölge ile sınırlı olup, başarısız devletler ülkelerin tamamı üzerindeki hükümlanlık ve yetkilerini kaybederek devletin hükümlanlık haklarını başkentlerinde veya etnik bir unsur tabanının hâkim olduğu belli bölgelerde sürdürürler (Rotberg, s.86). Başarısız devletlerin diğer bir özelliği de devletin toprakları ve halkı üzerindeki otorite zaafiyeti nedeniyle, topraklarını üs ve halkını ise kendi menfaatleri doğrultusunda büyük devletlerin kullanmasıdır. Uluslararası ilişkiler teorilerinde asıl aktörler devletler olmalarına rağmen, Irak ve Suriye’de yaşananların ardından iç savaşlar sonucu Irak ve Suriye’nin başarısız devletler konumuna evrilmesi, Türkiye’nin terörle mücadelesinde devlet dışı terörist unsurların başarısız devletlerin topraklarında konuşlanmasına, daha da tehlikelisi ABD ve Rusya’nın da içinde yer aldığı karmaşık bir denklemde kalmasına neden oldu.

Terörizm, masum insanlara karşı, onları veya diğer insanları başka türlü yapmayacakları bir eyleme yönlendirmek amacıyla kasıtlı olarak şiddet kullanımı veya kullanım tehdididir (Primoratz, 1990, s.129). Terörizm belirli bir siyasi hedefi elde etmeye yönelik şiddet içeren bir mücadeledir (Çağlar, 1997, ss.119-20). Siyasi hedeflere ulaşmak ve bu doğrultuda yandaşlarını motive ve seferber etmek için terörist unsurlara hem bir ideoloji hem de bir halk tabanı gereklidir. Bu kapsamda ideoloji olarak PKK’nın; köklerinin dayandığı Soğuk Savaş güvenlik mimarisi düşünüldüğünde, Kürdistan İşçi Partisi adından da anlaşılacağı üzere Marxist ve devrimci ideolojiyi kullandığı açıktır. Soğuk Savaş yıllarında kurulan bazı terör örgütleri kuruluş ideolojisine sadık kalarak varlığını sürdürmeye çalışırken bazıları dönemin şartlarına göre ideolojik olarak değişim göstermiştir. PKK terör örgütü de süreç içerisinde ve özellikle Soğuk Savaş sonrasında ideolojik değişime giden örgütlerden biridir. 2000’li yıllar PKK için önemli ideoloji değişimlerine sahne olmuş ve örgüt Murray Bookchin’in “ekolojik toplum modeline dayalı komünalist konfederal sistem modeli” üzerine yoğunlaşmış, bu stratejiyi uygulamaya çalışmıştır. PKK/PYD terör örgütünün Amerikan emperyalizmine karşı Marksist ideolojiden, Marksist öğretisinde emperyalist

ve kapitalist olarak tanımlanan ABD ile birlikteliğe evrilmesi fırsatçı bir vaka olarak gösterilebilir.

Sorunun birçok dinamiğinin olması nedeniyle çözüm önerilerinin de akademik bir çerçevede ele alınarak incelenmesinin hem literatüre hem de sorunun çözümüne katkı sağlanması bu makalenin temel motivasyonudur. Makalenin bundan sonraki bölümlerinde sırasıyla dengeleme çeşitleri, transnasyonel terörizm ve etnik terörizm hakkında literatür araştırması sonuçlarının araştırıldığı teori ve metodolojik çerçeveden sonra, NATO ve ABD'nin teröre yaklaşımları incelenecek ve Türkiye'nin terörizmle mücadelesi bölümünde bu kavramlar ile birlikte PKK/PYD terör örgütünün takip ettiği stratejiler açıklanacaktır. Sonuç bölümünde ise tespit edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar kapsamında bir çözüm önerisi tavsiye edilecektir.

1. TEORİ VE METODOLOJİ

Uluslararası ilişkilerde asıl aktörler devletler olmasına rağmen, özellikle Soğuk Savaş sonrası devlet dışı aktörler dolaylı stratejiler kapsamında rakip devletler için dolaylı stratejilerin unsurları haline geldiler. Soğuk savaşın sona ermesiyle, en önemli güvenlik tehditlerinin teröristler, isyancılar, savaş lordları gibi devlet dışı aktörlerden kaynaklandığı, bu aktörlerin hem yerel hem de küresel ölçekte faaliyet gösterdikleri, bu yeni aktörlerinin varlıklarının çoğunlukla Soğuk Savaş'ın önemli teorileri arasında yer alan neo-realizme özgü güç dengesi ile güvenlik ikilemi kavramaları ile birlikte açıklanmaya çalışıldığı iddia edilebilir (Duyvesteyn ve Worrall, 2017, s.7). Soğuk Savaş boyunca geçerli olan ve devletleri asıl aktör olarak kabul eden ve devletlerin stratejik rasyonel aktörler olduğunu varsayan neorealizm 21. yüzyılda yaşanan gelişmeleri tam olarak açıklayamamaktadır.

Eski ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz, ABD'nin Irak'a askeri müdahalesiyle ilgili olarak; "Kudüs'e giden yol Bağdat'tan geçer." açıklamasını yapmıştır (Lieberfeld, 2005). Söz konusu açıklamada neorealizmin askeri gücün kullanılmasını meşru kılan varoluşsal bir tehditten ziyade mistik inşacı bir bakış açısı öne çıkmaktadır. ABD'deki yeni muhafazakârlar, 11 Eylül saldırılarının yarattığı korkuyu askeri güç aracılığıyla örtülü amaçları için kullandılar (Stewart, 2014). Neorealist akademisyenler Mearsheimer ve Walt'a göre; ABD'nin 2003 Irak'ı işgali gereksiz bir savaştı (1994). Bush yönetiminin Irak'ı işgal kararına

dayandırdığı varsayımlardan ilki, Saddam Hüseyin rejiminin kitlesel imha silahları edinmesinin eşğinde olduğu ve ikinci varsayım, rejimin 11 Eylül bağlantılı El Kaide ile anlamlı bağları olduğuydu (Stewart, 2014). Saddam'ın devrilmesi ABD'ye vaat edilen faydaları getirmedi, ancak tehditkâr rejimleri devirmek iddiası ile kullanılan askeri güç sorunları çözmediği gibi daha fazla sorun yarattı (Suri, 2018). İngiltere eski başbakanı Blair, Irak halkını özgür bırakmak istediklerini ancak Irak'ın bunun yerine kanlı mezhepsel bir şiddetin kurbanı olduğunu belirterek; “Bütün bunlar için daha çok üzüntü, pişmanlık ve özür dilemek istiyorum.” (Mason vd., 2016) açıklamasını yapmıştır. ABD'nin Irak'ta yaptığı askerî harekât hem hukuki meşruiyet hem de askeri istihbarat zafiyetleri sonucu bölgedeki durumu daha da kötüleştirmiştir. ABD'nin 2003 yılındaki Irak'ı işgali ve işgal için öne sürdüğü gerekçelerin geçersizliğinin zaman içinde ispat edilmesi ABD'nin stratejilerinin olası yanlışlıkları konusunda Türkiye'nin terörle mücadelesinde bölge ülkeleri birlikte daha bütünlük ve kapsamlı hareket etmesini gerektirmektedir.

Bu çalışmada Türkiye, Suriye ve Irak'ın sosyal dokusunu ciddi şekilde tahrip eden terör olgusunun dinamikleri ve nedenleri hakkında birincil strateji dokümanları ile ikincil araştırma makaleleri gibi kaynaklardan da yararlanılmıştır. ABD ile NATO'nun askeri dokümanlarının terörle mücadeleye yönelik esasları da analiz edilmiştir. Irak'ın ABD tarafından işgaline karşı çıkan Fransa ve Almanya'nın politikaları yumuşak dengeleme kavramını uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırmıştır. Yumuşak dengeleme farklı şekillerde uygulama alanı bulurken, bazı devlet dışı aktörler bu durumu istismar da edebilmektedir. Devletlerin doğrudan savaş yerine farklı dengeleme stratejileri izlemesi nedeniyle çok boyutlu bir sorun olan Türkiye'nin terörizmle mücadelesinin farklı dinamikleri ayrı ayrı araştırıldı.

1.1. Dengeleme Çeşitleri

9/11 terör saldırısının ardından hazırlanan ABD 2002 Yılı Milli Güvenlik Strateji Dokümanında kaosa ve terörizme karşı dünyanın büyük devletlerinin tarihte ilk defa aynı safta olduğu ifade edilmektedir (The White House, 2002, s. Preface). Belgenin devamında 17. yüzyıldaki ulus devlet yükselişinden itibaren, büyük güçlerin birbirleriyle savaşa hazırlanmaları yerine barış içinde birlikte rekabet edebileceği bir dünyanın ve uluslararası ilişkiler için en iyi şansın yakalandığı da (The White House, s.25) realizmin

varsayımları gözardı edilerek vurgulanmaktadır. ABD Başkanı Bush, devletlerin ortak olarak terörizmle mücadele etmesi gerektiğini ve neo-realist teorinin öngördüğü büyük devletler arasında güç mücadelesi döneminin sonuna geldiğini açıkladı. Güç dengesi teorisi uluslararası ilişkiler disiplininin olayları açıklamada kullandığı en yaygın teorilerinden birisidir. Doğanın boşluğu kabul etmemesi gibi, uluslararası politika da dengesiz gücü kabul etmez (Waltz, 2000, s.28). Gücün; doğru yer ve zamanda kullanılmamasının yanında, yanlış kullanılması da büyük sorunlara neden olabilir. Neorealizme göre varlığını devam ettirme devletlerin en öncelikli konusudur. Neorealizme göre devletler; uluslararası yapıdaki güç dağılımının değişmesine karşı tepki olarak genel anlamda, ya daha güçlü olanı dengelemeye çalışarak ya da iş birliği yapmak suretiyle peşine takılarak var olmaya devam etme stratejileri izlemektedirler. Peşine takılmanın riskleri ve uzun süreli birlikteliği oldukça zordur. Bu nedenle dengeleme stratejisi daha gerçekçi olmaktadır. Devletler, güç dengesi stratejisini ya ittifaklar kurarak dış dengeleme yoluyla ya da kendi güçlerini artırarak iç dengeleme yoluyla olmak üzere iki temel şekilde uygulayabilirler. Neorealist teoriye göre devletler tehditlere karşı rasyonel aktörler olarak aşamalı tepki verirler; bu kapsamda öncelikle sorunu başkasına yüklemeye çalışırlar, bunun mümkün olmaması durumunda ya müttefik ararlar ya da kendi kabiliyetlerini artırma yolunu izlerler (Walt, 2019).

İttifaklarının kuruluşunun teorik temelini açıklayan ana teoriler arasında kabul edilen Waltz'ın üstün güce karşı güç dengesi teorisi ile tehdide karşı Walt'un tehdit dengesi teorisi savunmacı bir yaklaşım göstermektedir. Değişen soğuk savaş konjontürü ile birlikte dengeleme stratejileri farklı uygulamalara da imkân vermiştir. Bu kapsamda Schweller farklı bir bakış açısı getirerek çıkar dengesi kavramını uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırmıştır. İttifaklar sadece tehdit ve korkuya karşı değil de karşılıklı menfaatler için fırsatlardan istifade etmek suretiyle de oluşturulabilir ve bu stratejiye çakal peşine takılma adı verilir (Schweller, 1994, s.93). Vekil dengeleme, bir devletin güç aktarımı kabiliyetini sınırlandırmak veya bir bölgede oluşan güç dengesizliğine ayar vermek amacıyla üçüncü taraflara kaynak ve de çoğunlukla silah aktarımı şeklinde uygulanır (Nexon, 2009, s.345). Düşük dengeleme, bir devlet saldırgan davranışlara karşı gücünü gerektiğinde kullanmadığı zaman oluşur. Bu durum stratejik bir hata olur ve sonrasında daha büyük kayıplara ve

savaşların önüne de geçilemez (Schweller, 1994, s.168). Asimetrik dengeleme ise devlet dışı aktörler ve onların sponsor devletleri ile hedef ülkeyi terörizm gibi asimetrik yöntemlerle zayıflatmayı amaçlamaktadır (Nexon, 2009, s.341). Yumuşak dengelemenin bir türü de dengeleme için çözümü işaret etmek adı verilen, özet olarak ikinci sıradaki güçlerin süper güç olan devlete sorunun çözümünün ancak kendileri tarafından sağlanabileceği mesajını vermelerine dayanmaktadır. Bu stratejinin başarısı; süper gücün dışındaki devletlerin kendi aralarında yakın koordineli çalışmalarına, daha çok devletin süper güce karşı yumuşak güç koalisyonuna katılmalarına ve böylece süper gücün bölgeye yönelik gelecekteki emellerine direnme ve kararlılık göstermelerine bağlıdır (Pape, 2005, s.37). Bu kapsamda, Türkiye'nin de yumuşak gücün bir çeşidi olan diplomatik çözümü işaret etmek stratejisi ile bölgedeki barışın ancak bölge ülkelerinin birlikte hareket etmesi ile sağlanabileceği mesajını vermesinin stratejik önem taşıdığı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Suriye'deki ve Irak'taki uluslararası terörizmin çözümüne yönelik olarak Astana Sürecine Suriye, Irak ve Mısır'ın da katılarak ABD'ye karşı yumuşak dengeleme stratejisi uygulanması bütün bölge ülkelerinin faydasına olacaktır. Walt, iş birliğinin yumuşak dengelemenin önemli bir unsuru olduğunu vurgulayarak, ABD'nin tercihlerine aykırı sonuçlar elde etmek için diplomatik bilinçli koordinasyonun ve yumuşak dengelemeye giden devletlerin birbirlerine yardım etmelerinin önemine dikkat çekmektedir (Walt, 2009, s.104). Tek kutuplu uluslararası yapıdaki tek kutuplu güce karşı yumuşak güç kapsamında devlet dışı aktörlere yardım etmek de uygulanan stratejiler arasındadır (Lieber ve Alexander, 2005, s.126). Türkiye ve ABD uygulamasında ise devlet dışı aktörlere yardım etme konusunda tam tersi bir uygulama söz konusudur. ABD, Türkiye'yi zayıflatmak ve gelecekteki hem stratejik olmayan hem de irrasyonel projelerine karşı Türkiye'nin müdahalesini engellemek maksadıyla devlet dışı aktör ve terör örgüt olan PKK/PYD'ye destek sağlamaktadır. ABD'nin Soğuk Savaş dönemi Latin Amerika'daki askeri müdahalelerinin her biri, Amerikalı karar vericilere Amerikan prestiji için maliyetler getirdiğini hatırlatan geniş bir muhalefet yaratmıştır (Friedman ve Long, 2015, s.153). ABD'nin *Global War on Terror* (GWOT) adı altında Afganistan ve Irak harekâtlarının sonucunda Afganistan'ın çekilmesi ve Irak'ta yaşanan iç savaşlar, Suriye'deki mevcut politikalarının ve PKK/PYD'ye verdiği desteğin kendisine hem NATO

müttefikleri Türkiye'nin güvenini kaybetmesine hem de bölge halklarının kendisine karşı olan olumsuz duygularını arttıracaktır.

1.2. Transnasyonel (Ulusötesi) Terörizm

Yapılan bir çalışmaya göre; transnasyonel terörizme etki eden faktörler arasında ülke içindeki terörist eylem tehdit seviyesinin tek etken olmadığı ve komşu ülkelere hareket potansiyelinin de önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Bren vd., 2021, s.21). Yeni yüzyıldaki iç savaşlar, aktörlerin, kaynakların ve olayların ulusal sınırları aştığı ulusötesi bir karakter sergilemektedir (Gleditsch, 2007, s.293). Bu nedenle iç savaşlar, çatışmalar ve terörizm kavramları iç içe geçmiştir. Küreselleşme çağında coğrafyanın hala önemli olduğu not edilmelidir (Council of the European Union, 2009). Coğrafi yakınlık aynı zamanda Walt'ın tehdit dengesi kavramındaki tehdit işlevinin de bir unsurudur.

İç savaşlar, komşu devletlerin savunma harcamalarını etkiler, çünkü potansiyel yayılma komşu ülkeleri de tehdit eder (Phillips, 2015, s.425). Silah, para veya eğitim sağlamaya istekli yabancı hükümetler veya diasporaların (Laiti ve Fearon, 2018, s.81) varlığı iç savaş olma ihtimalini artırır. Potansiyel hareketlilik çok önemli bir etkidir ve terörizmi hem ulusötesi hem de uluslararası ilişkiler konusu hâline getirmektedir. Mülteci geçişleri sonucu, mültecilerin ve yerinden edilmiş nüfusun varlığı, ev sahibi ve gidilen ülkelerdeki müteakip çatışma riskini artırabilir, devletin etnik yapısını değiştirebilir ve ayrıca ekonomik rekabeti şiddetlendirebilir (Selehyan ve Gleditsch, 2006, s.3). 1973-2003 yılları arasında 123 ülkeden bireylerin katılımı ile yapılan bir çalışmada, iç savaşların uluslararası terörist eylemleri ile ölüm sayılarını yüzde 45 oranında artırdığı bulgusuna ulaşılmıştır (Campos ve Gassebner, 2013, s.27).

Komşu devletlerdeki iç savaşlar ve iç istikrarsızlık farklı boyutlarının yanında ulusötesi terörizm olarak da devletler için ciddi ve karmalık bir terör boyutu da barındırmaktadır. Bu nedenle, devletlerin güvenlik ve istikrar krizleri dış müdahaleler ile artmakta coğrafi olarak öncelikle sorunu olan komşu devletlerini de etkilemektedir. Nitekim Türkiye, Irak ve Suriye'deki iç savaşlardan her anlamda olumsuz olarak etkilenmiş ve ağır bedeller ödemek durumunda kalmıştır. Bu nedenle bölge ülkelerinin dış askeri müdahaleler başta olmak üzere, devlet dışı aktörlere verdikleri silah yardımlarının ve desteklerin doğru bir strateji olmadığı konusunda yumuşak dengeleme stratejisi ile dengelenmesi önem kazanmaktadır.

1.3. Etnik Terörizm

Makalede etnik terörizm ile Irak ve Suriye’de yaşanan iç savaşların etkileri birlikte incelenmiştir. Etnik çatışmanın temel nedenleri arasında halkı oluşturan etnik unsurlar arasında, bağlılık, iletişim eksiklikleri ve güvenlik ikileminden kaynaklanan gücü önleyici korumacı bir yaklaşım da sayılabilir (Lake ve Rothchild, 2005, s.44). İç savaş riski yüksek olan ülkelerde riskin fazla olmasının nedeni; etnik veya dini farklılıklarından değil, daha çok zayıf devletlere komşu olma, siyasi istikrarsızlık ve isyanı destekleyen engebeli coğrafya gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Fearon ve Stanford, 2003). İç savaşlar genellikle devletin çöküşünden sonra başlar, çünkü hükümetin isyanı caydırma kapasitesi iç savaştan dolayı azalmaktadır (Collier vd., 2009). Bir hükümet iç ve dış tehditlere karşı güvenliğini sağlayamazsa, isyancı silahlı gruplar veya terörist örgütler de dahil olmak üzere devlet dışı aktörler bu güvenlik açığından yararlanmak için şiddet kullanabilir. (Eizenstat vd., 2005) Fırsat odaklı nedensel açıklamaya göre ise, şiddet devletin çökmüş olmasından da kaynaklanmaktadır (Posen, 1994, s.104). Bu kapsamda Arap Baharı olaylarının fırsat olarak gören Suriye’deki sünni ağırlıklı halkın çoğunluğu tarafından geçmişte de isyanlar yaşayan Suriye’deki iç savaşı başlattığı iddia edilebilir. Yapılan bir anketin verileri, Arap Ayaklanmalarının çıkış yeri olan Tunus'ta, rejime karşı protesto kararında fırsatların algılanmasının gerçekten belirleyici bir faktör olmadığı, buna karşılık, ekonomik ve politik şikâyetlerin, bireylerin sokağa çıkıp devrimi başlatmasında merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Kılavuz, 2020, s.82). Aynı verilere göre; Mısır'da ise protestocuları, diğer Mısırlılardan ayıran ana faktörün şikâyetler olmadığı, Mısırlı protestocuların Mübarek rejimini protesto etmesi için fırsatlar algısının protestoculara yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır (Kılavuz). Siyasi ve ekonomik hakların dağılımı büyük ölçüde siyasi rejimin özelliklerine bağlıdır ve rejim ne kadar baskıcı olursa, sıkıntılar o kadar büyük, fakat fırsatlar da o kadar az olmaktadır (Ellingsen, 2000, s.235). Türkiye, Irak ve Suriye bağlamında; Irak ve Suriye'nin BAAS yönetimlerinde ve çoğunlukla toplumun göreceli olarak etnik farklılıklarının ihmal edilerek sadece bir etnik gruba devletin yönetiminde yer verilmesine dayalı yapılanmasına karşılık, Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal eşitlik temelindeki demokratik yapısı nedeniyle PKK'nın Türkiye’de kurulması ve teşkilatlanması bu iddiayı teyit etmektedir.

Etnik grupların, yoğun veya coğrafi olarak sınır bölgelerde yaşamaya daha yatkın oldukları için isyan etme fırsatına sahip olma olasılıkları da daha fazladır. Etnik bağlılıkların diğer bağlılık türlerine göre daha muhafazakâr olma eğiliminde olmaları nedeniyle etnik grupların zorlu pazarlık sorunlarıyla karşı karşıya kalma olasılığı kısmen daha yüksektir (Denny ve Walter 2014, s.202). Toplumdaki ekonomik ve siyasi hakların dağılımı etnik gruplara göre yapılırsa ve etnik gruplardan biri durumdan memnun, diğeri memnun değilse, ayrımcılığa uğrayan kesimin isyan etme olasılığı artar (Ellingsen, 2000, s.234). Irak, Suriye’de yaşananlar bu argümanı kuvvetlendirmektedir. Devletin etnik ayrımcı bir politika izlemesi durumu ve buna karşılık isyancı örgütlerin etnik gruplar adına hem eleman temin ettiği ve etnik grupları temsil ettiğini iddia ettiği durumlarda çözüm anlaşması olasılığının oldukça düşük olduğu iddia edilmektedir. (Wucherpfennig vd., 2012, s.93). Çünkü bu tarz örgütlerin nihai hedefi ya yarı bağımsız ya da tam bağımsız bir devlet kurmaktır (Çağlar,1997, s.125). Etnik çatışmalar veya isyanların terörizm ile bağlantıları her zaman bulunmayabilir. Ancak, birden fazla devlette yaşayan etnik gruplar söz konusu olduğu durumlarda, yaşanan ülkelerin güçlü olmaları ve sosyal uyumun fazla olduğu durumlarda halk arasındaki uyumu azaltmak amacıyla terörizme de bir yöntem olarak başvurulabilir.

2. NATO VE ABD’NİN TERÖRİZME YAKLAŞIMI

NATO’ya göre; terörizm, NATO için öncelikli ve asimetrik tehditlerden biridir. Zayıf ve başarısız devletler, terör örgütlerinin NATO sınırları boyunca istikrarsız bölgeler oluşturmalarına neden olmaktadır. Bunun sonucunda transnasyonel terörizm, yalnızca NATO için bir tehdit değil, bütün dünya için de olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (NATO, 2016). NATO’nun terörle mücadele prensipleri arasında; müttefiklere destek başlığı altında, devletlerin tek başlarına kendi halklarının ve topraklarının terörizme karşı korunmasında birincil sorumluluğa sahip olmaları ile birlikte NATO içinde müttefiklerin terör eylemlerini önleme, hafifletme, yanıt verme ve iyileştirme çabalarında iş birliği yapabileceği (NATO, 2016) ifadeleri bulunmaktadır. İsyanlar ve isyanlar ile mücadele konusunda ise NATO doktrini; isyan bastırma harekâtını, bir isyanı yenmek ve herhangi bir temel şikâyeti ele almak için yapılan kapsamlı sivil ve askeri çabalar olarak tanımlar (NATO, 2016). Aynı dokümanın devamında ise PKK/PYD’nin Suriye’deki durumu ile örtüşen şu ifadeler yer almaktadır; “Mevcut

uluslararası ortamda, devlet içi şiddet ve istikrarsızlık tehditleri ve riskleri genellikle, halkın sağlamlasını beklediği temel hizmetleri sağlayamayan kırılgan devletlerden kaynaklanmaktadır. Bahse konu devletler, silahlı grupların zorlayıcı meydan okumalarına karşı özellikle savunmasızdır. Fırsatçılar her türlü otorite boşluğundan yararlanır.” (NATO,2016).

Soğuk Savaş sırasında, “komünist destekli isyancılar” nedeniyle isyana karşı koyma ve gayri nizami harp ABD ordusu için önemli bir görevdi (Metz, 2000). ABD'nin konuyla ilgili dokümanları analiz edildiğinde sorunun çözümü açık olarak yazılı olmasına rağmen sahadaki uygulamanın tam tersi olması açıklanması güç bir husustur. ABD dokümanında; “İdeal olarak, ev sahibi ülke bir isyanı yenmede birincil aktördür...Nihayetinde her toplum kendi sorunlarına çözüm üretmek zorundadır.” (Department of the Army, 2014, ss.1-2) ifadeleri bulunmasına rağmen, ABD; Suriye’de ev sahibi ülke olan Suriye ile anlaşma yerine hem ev sahibi ülke aleyhine hem de NATO müttefiki Türkiye aleyhine devlet dışı aktörler ve terör örgütüne silah yardımı dahil her türlü destek ve korumayı sağlamaktadır. Başka bir Amerikan dokümanında ise; bir devletin başarısızlığının, yalnızca yerel topluluklar için bir talihsizlik değil, aynı zamanda küresel istikrar ve ABD ulusal çıkarları için bir tehdit haline geldiği ve radikal siyasi ve dini ideolojilere sahip bazı ulusötesi teröristlerin zayıf veya kötü yönetilen devletlere izinsiz girebileceği yer almaktadır (U.S. Joint Chiefs of Staff, 2013, s.I-1).

ABD gayri nizami harbi, direniş hareketlerinin, ayaklananların desteklenmesinde, devam eden veya olası konvansiyonel askerî harekâtları desteklemek için kullanmaya devam etmektedir. Gayri nizami harp, bir dış kaynak tarafından organize edilen, eğitilen, donatılan, desteklenen ve başka şekillerde yönetilen yerli veya diğer vekil kuvvetler aracılığıyla, birlikte veya bunlar tarafından yürütülen, normalde uzun süreli geniş bir askeri ve/veya paramiliter operasyonlar ve faaliyetler yelpazesidir (U.S. Army, 2006, s.2-1). Söz konusu operasyonlar; ulus-devlet veya devlet dışı rakiplere karşı düzensiz kuvvetler ile birlikte yürütülmektedir (U.S. Army, 2008, s.1-2). Özel kuvvetler tarafından yürütülen kuraldışı veya kirli harekâta iki temel unsur bulunmaktadır; operasyonu onların aracılığıyla yürütüleceği vekiller ve söz konusu vekillerin düzensiz birlikler olmasıdır.

3. TÜRKİYE'NİN TERÖRİZMLE MÜCADELESİ

Soğuk Savaş konjonktüründe PKK terör örgütü, Mao tarafından geliştirilen, zayıfın daha güçlü olan devlete karşı stratejik savunma, denge ve stratejik taarruz aşamalarından oluşan stratejiyi uygulamaya çalıştı. Dönem dönem denge aşamasına geldiğini zanneden PKK, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı sabit savunma mevzilerinde direnç göstermeye çalışsa da her seferinde başarısız oldu. Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 1992'de Irak kuzeyine yapılan sınır ötesi harekâtı ile 2015 yılındaki hendek operasyonları bu kapsamdaki örnekler arasında sayılabilir. PKK/PYD, Türkiye'nin komşu devletlerindeki savaşlardan hep faydalanmıştır. PKK, İran-İrak savaşında otorite boşluğundan faydalanarak silah ve mühimmat dâhil birçok lojistik destek sağlamıştır (Gündüz, 2022, s.41). Irak'ın Kuveyt'i işgaline karşı Koalisyon Güçleri tarafından 1991 yılındaki Irak harekâtı sonrasında Irak'ın kuzeyindeki Kürtler ayaklanmış ve Saddam Hüseyin'in askeri operasyonları neticesinde Türkiye'ye yoğun göç yaşanmış, Türkiye bu göçler ile Irak'ın kuzeyinde oluşan bu durumdan olumsuz yönde etkilenmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nin 1993'deki 688 sayılı kararı gereği Irak güçlerinin 36. paralelin kuzeyine çıkışlarının yasaklanmasının ve ABD himayesinin etkisiyle hem bölgedeki Kürt grupları (IKDP, IKYB) hem de PKK örgütlenmelerine ve genişlemelerine devam etmişlerdir. Öcalan'ın 1999 yılında yakalanmasından sonra, PKK terör örgütü; Soğuk Savaş paradigmalarından uzaklaşarak bir arayış içinde konfederalizm, bölgesel oluşumlar, ekoloji temaları kapsamında farklı yapılar kurmuş, ideoloji olarak da Bookchin'in ekoloji ve demokrasi odaklı fikirlerinden etkilenmiştir (Güneş, 2018, ss.32-33).

Öcalan 26 Mart 2010'deki avukat görüşmesinde kronolojik olarak süreci anlatırken 1973 yılını başlangıç olarak PKK'nın eylemlerini dört dönem şeklinde özetlemiş; kamuoyuna çözüm süreci olarak ifade edilen sürecin başarısız olması durumunda "Devrimci Halk Savaşı" adıyla halk savaşının ve yoğun bir çatışma döneminin başlayacağını belirtmiştir (Güneş, ss.56-57). Bu bağlamda terörist Duran Kalkan'ın 2011'de "Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı" eğitim kitabı, aynı zamanda 2014'te yaşanan Ayn El Arab (Kobani) olayları ve 2015'de başlayan hendek çatışmaları, "şehir veya sokak savaşlarının" el kitabı olarak da tanımlanabilir (Güneş, s.57). ABD ve Avrupa Birliği (AB) tarafından, PKK'nın terör örgütü listesine alınmasının bir sorun olarak görülmesinin de etkisiyle, PKK'nın 8. Kongresi son

kongresi olmuş ve *Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê* (KADEK) kurulmuştur. KADEK'in temel amacının Kürt sorununun demokratik bir temelde siyasal çözümü şeklinde olacağı belirtilerek Suriye, Irak, İran bölge örgütlenmelerinde örgütsel yapılar oluşturulmasına karar verilmiştir (Güneş, ss.103-104). Terör örgütünün dört ülkenin adını açıkça belirterek teşkilatlanması sorunun uluslar ötesi olduğunu ve dış destek ile varlığını uzun süre devam ettirmesi hem bölgesel hem uluslararası boyutunu ifşa etmektedir. Öcalan, yakalandıktan sonra vermiş olduğu sosyalist ve birleşik Kürdistan yerine her ülkede demokratik ve özgür olarak devam edilmesi demeci her ne kadar anlamlı gözükse de pratikte bir anlam taşımamaktadır (Milliyet, 2004). Demeç sonrası birçok defa ateşkes ilan edilmesinin yanında, can ve mal kayıplarına yol açan çözüm süreci de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Benzer şekilde Suriye'deki iç savaştan da faydalanmasını bilen PKK/PYD'nin Suriye'nin kuzeyindeki faaliyetleri hayallerinden vazgeçmediğini de göstermektedir. İçişleri Bakanlığının yayımlanmış olduğu bir dokümanda terörizm ve PKK/PYD'ye yönelik aşağıdaki ifadeler konunun uluslararası boyutu ile fırsatçı çakal peşine takılma boyutunu ortaya koymaktadır; “PKK/KCK terör örgütünün Suriye kolu olan Demokratik Birlik Partisi (PYD), son dönemde bir yandan uluslararası alanda kendisini meşru bir aktör gibi göstermeye, diğer yandan da bazı uluslararası güçlerin verdiği siyasi ve lojistik destekle Suriye'de yaşanan iç karışıklığı fırsata dönüştürmeye çalışmaktadır.” (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017).

PKK/PYD politik fırsatçılığa dayalı bir strateji izlemiştir. Hem sözde kahraman ve özgürlük savaşçısı olarak uluslararası destek kazanmış, hem de Suriye'de önemli ölçüde koruma altına alınmış ve ekonomik getirisi olan kaynaklara sahip olmuştur. Bölge halkını da göçe zorlayarak bölgenin ve Türkiye'nin sosyal ve demografik yapısını da bozmuştur. PKK/PYD, 2014 yılından beri Irak Şam İslam Devleti (DEAŞ) ile mücadele maskesiyle çakal peşine takılma stratejisine benzer şekilde hem ABD ile birlikte hareket gitmiş, hem de Suriye Devleti ile iş birliği yaparak, askeri ve organizasyonel kaynaklarını artırmış, Öcalan'ın “demokratik konfederalizm”ini Afrin, Cezire ve Ayn El Arap'ta (Kobani) uygulamaya geçirmiştir (Bulanık,2022, s.86). PKK/PYD, Suriye'nin önemli petrol kuyularını, enerji bakımından önemli Tişrin ve Tabka barajlarını, değerli tarım alanlarını kontrol etmektedir (Bulanık, 2022, s.87). Ortadoğunun geleceği bakımından stratejik bir kaynak olan Fırat Nehri sularını da kontrol eden terör örgütü, aslında sırf bu nedenlerle bile öncelikle Suriye için varoluşsal bir tehdittir.

Suriye, iç savaştan kaynaklanan zafiyetini İran ve Rusya ile dış dengeleme yaparak gidererek zor da olsa varlığını sürdürmeyi başarmıştır. İran, Suriye'deki iç savaşın şiddetinin büyüklüğü ve uluslararası desteğinin de etkisiyle Suriye'ye başlangıçta verdiği desteğin yeterli olmaması nedeniyle, askeri güçlerini seferber etmiş, paramiliter gruplarından Şii gönüllülerini de devreye sokmuştur (Kılıoğlu, 2021, s.11). Bunlar, bölgedeki halklar arasında daha çok kin ve nefret tohumlarını ekerek gelecekteki barış müzakerelerini de etkileyecek olumsuz gelişmeler olmuştur. Suriye, aynı zamanda PKK/PYD'ye karşı kontrollü bir strateji yürütmektedir. ABD'nin Afganistan ve Irak'tan çekilerek büyük güçler ile mücadele kapsamında Çin'e odaklanması Suriye'den de bir süre sonra çekileceğinin göstergesidir. Rusya ise 30 Eylül 2015'de Hama ve Humus'ta ilk hava saldırıları ile Suriye Devletine destek vererek başlayarak iç savaşın gidişatını değiştiren bir aktör olmasına rağmen, Ukrayna Savaşı nedeniyle Suriye'deki desteğinin azalacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ise 1980li yıllardan beri terörle mücadelesine devam etmektedir. Türkiye'nin komşusu Suriye ile 877 km sınırı bulunmaktadır. Suriye'deki ABD, Rusya ve İran'ın askeri varlıkları ile Suriye'nin iç savaş sonrası bölünmüş politik ve sosyal yapısı PKK/PYD ile mücadelede Türkiye'nin icra ettiği terörle mücadele harekâtının zorluğunu ve uluslararası boyutunu ortaya koymaktadır. PKK/PYD terörist organizasyonu ile olan mücadele ABD için literatüdeki tanımıyla küçük bir savaş olabilir, ancak Türkiye Cumhuriyeti ve bölge devletleri için varoluşsal bir beka konusudur.

SONUÇ

Terörizm, Soğuk Savaş sonrası değişen iki kutuplu dünyadan sonra uluslararası ilişkiler literatüründe de öne çıkan bir sorun olmuştur. 11 Eylül 2001 terör saldırısı sonucu bu konu daha da önem kazanmış, milli güvenlik belgelerinde öncelikli tehditler arasında yer almıştır. Uluslararası ilişkiler teorilerinde asıl aktörler devletler olmalarına rağmen, Irak ve Suriye'de yaşananların ardından iç savaşlar sonucu Irak ve Suriye'nin başarısız devletler konumuna evrilmesi, Türkiye'nin terörle mücadelesinde devlet dışı terörist unsurların başarısız devletlerin topraklarında konuşlanmasına, daha da tehlikelisi ABD ve Rusya'nın da içinde yer aldığı karmaşık bir denklemde kalmasına neden olmuştur.

Başarısız devlet veya düşkün devlet kavramları da uluslararası ilişkiler literatüründe yer almaktadır. Terörizmin uluslararası boyut kazandığı durumlarda başarısız devletlere komşu olma sorununun boyutunu daha da artırmaktadır. ABD'nin askerî harekâtlarının da etkisiyle başarısız devlet konumuna düşen Irak ve Suriye'deki otorite boşluğu, iç savaşıyla birlikte terör örgütlerinin de güçlenmesine neden olmuştur. Başarısız devletlerin terörle mücadele konusunda dikkate alınmasını gerektiren diğer somut bir göstergesi de sınırlarında kontrol otoritesi ve yetisinin bulunmamasıdır. Bunun sonucu olarak, devletin otoritesi sadece başkent ve etnik olarak belirli bir veya daha fazla bölge ile sınırlı olup, başarısız devletler ülkelerinin tamamı üzerindeki meşrutiyyet ve otoritelerini kaybederek bu haklarını başkentlerinde veya etnik tabanlarının hâkim olduğu belli bölgelerde sürdürürler Başarısız devletlerin diğer bir özelliği de ülke ve halk üzerindeki otorite zaafiyeti nedeniyle, büyük devletlerin ülke topraklarını üs olarak kullanması halk ise kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirebilmesidir.. ABD'nin terörizmle mücadelede söylem ve eylem farklılıkları bulunmaktadır. ABD'nin 2000 Yılı Milli Güvenlik Belgesi'nde başarısız devletlerin savaşları başlatabileceği, komşu ülkelere de istikrarsızlık getirebileceği belirtilmiş olsa da ABD uygulamada önce Irak'ta sonra Suriye'de aksi savaşları kendisi başlatmış ve istikrarsızlıklara neden olmuştur.

Soğuk Savaş döneminin Marksist ve Maoçu ideolojisi öğretilerine göre kurulan PKK/PYD, çakal peşine takılma stratejisi kapsamında, Soğuk Savaş döneminde Marksist ideoloji tabanlı ayrılıkçı gruplarla mücadele eden ABD ile iş birliği yapmaktadır. Bunda PKK/PYD terör örgütünün Amerikan emperyalizmine karşı Marksist ideolojiden ABD ile birlikteliğe evrilmesi fırsatçı bir vaka olarak gösterilebilir. ABD ise, NATO müttefikleri Türkiye'nin güvenlik hassasiyetlerini ihmal ederek, PKK/PYD terör örgütünü desteklemektedir. ABD'nin NATO müttefikleri Türkiye'ye karşı asimetrik dengelemeye giderek devlet dışı terörist unsurlarla hareket ettiği de ulaşılan sonuçlar arasındadır. NATO'nun terörle mücadele prensipleri arasında; müttefiklere destek başlığı altında, devletlerin tek başlarına kendi halklarının ve topraklarının terörizme karşı korunmasında birincil sorumluluğa sahip olsalar da NATO içinde müttefiklerin terör eylemlerini önleme, hafifletme, yanıt verme ve iyileştirme çabalarında iş birliği yapabilir ifadeleri bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin bir NATO üyesi olarak başta ABD olmak üzere bütün NATO üyesi devletlerden terörizme karşı harekâtında destek beklemesine rağmen tam tersi uygulamalara maruz kalmaktadır.

2010 yılından günümüze olan süreç incelendiğinde Suriye'nin iç savaş nedeniyle iç dengelemeye gidemediğini ve dolayısıyla karşılıklı ulusal menfaatlerin güçlendirilmesi kapsamında İran ve Rusya ile dış dengelemeye gittiğini belirtebiliriz. ABD'nin Afganistan ve Irak'tan çekilerek büyük güçler ile mücadele kapsamında Çin'e odaklanması Suriye'den de bir süre sonra çekileceğinin göstergesidir. Rusya ise 30 Eylül 2015'de Hama ve Humus'ta ilk hava saldırıları ile Suriye Devletine destek vererek iç savaşın gidişatını değiştiren bir aktör olmasına rağmen, Ukrayna Savaşı nedeniyle Suriye'deki desteğinin azalacağı tahmin edilmektedir.

Soğuk Savaş boyunca geçerli olan ve devletleri asıl aktör olarak kabul eden ve devletlerin stratejik rasyonel aktörler olduğunu varsayan neorealizm 21. yüzyılda yaşanan tek kutuplu dünyadaki gelişmeleri tam olarak açıklayamamaktadır. ABD'nin BM Güvenlik Konseyi olmadan 2003 yılındaki Irak'ı işgali ve işgal için öne sürdüğü gerekçelerin geçersizliğinin zaman içinde ispat edilmesi Türkiye'nin terörle mücadelesinde daha kapsamlı hareket etmesini gerektirmektedir. Irak'ın ABD tarafından işgaline karşı çıkan Fransa ve Almanya'nın politikaları yumuşak dengeleme kavramını uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırmıştır. Türkiye'nin de yumuşak gücün bir çeşidi olan diplomatik çözümü işaret etmek stratejisi ile bölgedeki barışın ancak bölge ülkelerinin birlikte hareket etmesi ile sağlanabileceği mesajını vermesinin stratejik önem taşıdığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak uluslararası terörizmin çözümüne yönelik olarak Astana Sürecine Suriye, Irak ve Mısır'ın da katılarak ABD'ye karşı yumuşak dengeleme stratejisi uygulanması bu makalede tavsiye edilmektedir. Türkiye, Suriye ve Irak'ın diplomatik ilişkilerini terörizme karşı birlikte yürütmeleri hem bölgesel güvenlik hem de iyi komşuluk hukukunun da gereğidir.

KAYNAKÇA

- Bren, J. Vd. (2021). Identification of social, economic and security-political grounds for terrorism: useful tool or useless effort? *Obrana a Strategie*, 21(2):21
- Brooks, S. G. ve Wohlforth, W.C. (2008). *World out of balance*. Princeton University Press.

- Bulanık, G. (2022). *Suriye iç savaşında PKK/PYD terör örgütünün değişen vekâlet ilişkileri altında yatan nedenler*. Polis Akademisi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Campos, N. F. ve Gassebner, M. (2013). International terrorism, domestic political instability, and the escalation effect. *Economics and Politics*, 25(1), 2013:27-47.
- Coggins, B. L. (2015). Does state failure cause terrorism? An empirical analysis (1999–2008). *The Journal of Conflict Resolution* 59, no. 3:455–83.
- Collier, P. Vd. (2009). Beyond greed and grievance: Feasibility and civil war. *Oxford Economic Papers* 61 (1):1–27.
- Council of the European Union. (2009). *A secure europe in a better World*. Publications Office of the EU. <https://doi.org/10.2860/1402>.
- Çağlar, A. (1997). Terör ve örgütlenme. *Amme İdaresi Dergisi* 30(3):119-133.
- Denny, E. K.ve Walter, B.F. (2014). Ethnicity and civil war. *Journal of Peace Research*, 51(2):199–212.
- Duyvesteyn, I. ve Worrall, J. E. (2017). Global strategic studies: A manifesto. *Journal of Strategic Studies*, 40(3):347–357.
- Eizenstat, S. E. Vd. (2005). Rebuilding weak states. *Foreign Affairs* 84 (1):134–46.
- Ellingsen, T. (2000). Colorful community or ethnic witches' brew? Multiethnicity and domestic conflict during and after the Cold War. *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 44(2):28-249.
- Fearon, J. D. ve Laiti, D.D. (2003). War ethnicity, insurgency. *The American Political Science Review* 97 (1):75–90.
- Folker, J.S. (2013). *Making sense of international relations theory*. (Second Edition) Lynne Rienner Publishers.
- Friedman, M. P. ve Long, T. (2015). Soft balancing in the Americas: Latin American opposition to U.S. Intervention, 1898–1936. *International Security*, 40 (1):120–156.
- Gleditsch, K. S. (2007). Transnational dimensions of civil war. *Journal of Peace Research*, 44(3):293–309.
- Gündüz, M. (2022). *Soğuk savaş sonrası PKK'nın ideolojik dönüşümü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Necmettin Erbakan Üniversitesi.

- Güneş, M.E. (2018). *Terör örgütü olarak PKK'nın siyasallaşmasında KCK'nın rolü.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi
- Hewitt, J.J. Vd. (2008). *Peace and conflict.* (1st ed.). Routledge.
- Kılavuz, M.T. (2020). Determinants of participation in protests in the Arab uprisings: Grievances and opportunities in Egypt and Tunisia. *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 17 (67):81-96.
- Kis-Katos, K., Liebert, H. ve Schulze, G. (2011). On the origin of domestic and international terrorism. *European Journal of Political Economy*, vol. 27:17-36.
- Kılıoğlu, M. E. (2021). Suriye iç savaşı'ndaki Afganlar: İran devrim muhafızları Fatimiler Tugayı. *Ahi Evran Akademi*, 2(1):11-22.
- Laiti, J. D. F. ve D. D. (2018). Ethnicity, insurgency, and civil war. *The American Political Science Review*, 97(1):75–90.
- Lake, D.A. ve Rothchild, D. (1996). Containing fear: The origins and management of ethnic conflict. *International Security* 21(2):41–75.
- Lieber, K. A. ve Alexander, G. (2005). Waiting for balancing: Why the World is not pushing back. *International Security*, vol. 30(1):109–39.
- Lieberfeld, D. (2005). Theories of conflict and the Iraq War. *International Journal of Peace Studies*, 10 (2):1–21.
- Mason, R. Vd. (2016, 06 Temmuz). *Tony Blair: "I express more sorrow, regret and apology than you can ever believe."* *The Guardian*. Erişim tarihi: 15 Aralık 2022, <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/jul/06/tony-blair-deliberately-exaggerated-threat-from-iraq-chilcot-report-war-inquiry>.
- Metz, S. (2000). New challenges and old concepts: Understanding 21st century insurgency. *Parameters*, no. Winter:1–12.
- Milliyet. (2004, 23 Ekim). *Öcalanın söylemi İmralı'da değişti.* milliyet.com. Erişim tarihi: 11 Kasım 2022, <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/ocalanin-soylemi-imralida-degisti-392332>
- NATO. (2002). *Prague summit declaration.* *Nato.int*. Erişim tarihi: 11 Nisan 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19552.htm?selectedLocale=en
- NATO. (2016, 19 Ağustos). *NATO's military concept for defence against terrorism.* *Nato.int*. Erişim tarihi: 11 Kasım 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm

- Nexon, D. H. (2009). The balance of power in the balance. *World Politics*, 61(2), 330-359.
- Pape, R.A. (2005). Soft balancing against the United States. *International Security*, vol. 30(1):7-45.
- Phillips, B. J. (2015). Civil war, spillover and neighbors' military spending. *Conflict Management and Peace Science* 32(4):425-42.
- Primoratz, I. (1990). What is terrorism? *Journal of Applied Philosophy* 7(2):129-38.
- Posen, B.R. (1994). *The security dilemma and ethnic conflict*. Ethnic Conflict and International Security. Der. Michael E. Brown, Princeton: Princeton University Press.
- Rotberg, R. I. (2002). The new nature of nation-state failure. *The Washington Quarterly*, 25(3):83-96.
- Rotberg, R. I. (2003). *State failure and state weakness in a time of terror*, Brookings Inst. Press/World Peace Fdn.
- Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for profit: Bringing the revisionist state back in. *International Security*, vol. 19(1):72-107.
- Selehyan, I. ve Gleditsch, K. S. (2006). Refugee flows and the spread of civil war. *International Organization*, 60(2):335-366.
- Stewart, W. J. (2014). *How ideology became policy: The US war in Iraq and the Role of Neo-Conservatism*. Duke University.
- Suri, J. (2018, 19 Mart). *We ignore these iraq war lessons at our peril*. *cnn.com*, Erişim tarihi: 15 Aralık 2022, <https://edition.cnn.com/2018/03/19/opinions/iraq-war-lesson-is-diplomacy-suri-opinion/index.html>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2017). *PKK/KCK terör örgütünün Suriye kolu: PYD-YPG*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2022, https://www.aa.com.tr/uploads/TempUserFiles/haber%2F2017%2F05%2FPPKK_KCK_Terrorist_Organisation_s_Extensi.pdf
- The White House. (1999). *A national security strategy for a new century*, Erişim tarihi: 29 Aralık 2022, <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/media/pdf/nssr-1299.pdf>
- The White House. (2002). *The national security strategy of the United States of America*. Erişim tarihi: 29 Aralık 2022, https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss2002.pdf?ver=oyVN99aEnrA_WijAc_O5eiQ%3d%3d

- The White House. (2019). *The national security strategy of the United States of America*. Erişim tarihi: 29 Aralık 2022, <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss1999.pdf?ver=SL0909OTm51Ah0LQWBrRHw%3d%3d>
- Turk, A. T. (1982). Social dynamics of terrorism. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 463(1):119–128.
- U.S. Army. (2006). *Special operations forces*. FM 3-05 (FM 100-25).
- U.S. Army. (2008). *Special operations forces unconventional warfare*. FM 3-05.130.
- U.S. Joint Chiefs of Staff. (2013). Joint Publication 3-24: *Counterinsurgency*.
- Walt, S.M. (2009). Alliances in a unipolar world. *World Politics*, vol. 61(1):86–120.
- Walt, S.M. (2019). *The World wants you to think like a realist*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2022, <https://foreignpolicy.com/2018/05/30/the-world-wants-you-to-think-like-a-realist/>
- Walt, S. ve Mearsheimer, J.J. (1994). An unnecessary war. *Foreign Policy Bulletin* 4 (134).
- Waltz, K. N. (2000). Structural realism after the Cold War. *International Security*, 25(1):5–41.
- Wucherpfennig, J. Vd. (2012). Ethnicity, the state, and the duration of civil war. *World Politics*, 64(1):79–115.